

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. 2. Cur Matutini, & Laudum nomen huic officio tribuatur. Matutinae orationis praerogativae. Ejusdem rationes mysticae. Lucis & Aurorae encomia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

persolvendæ dignosceretur.

§. II.

Cur Matutini, & Laudum nomen huic officio tribuatur. Matutinæ orationis prærogativæ. Eiusdem rationes mysticæ. Lucis & Auroræ encomia.

I. **H**Oc igitur Officium, de quo loquimur, inde nomen Matutini accepit, quod in initio matutini crepusculi persolvi debeat. Quamvis enim eadem hora nunc dici soleat, quæ nocturnæ Vigiliæ celebrantur, quia cum illis unum conficit officium; olim tamen illucescente aurora separatum à Nocturnis agebatur, ut supra dictum est. Et nos qui ritum Monasticum in Ordine Cisterciensi servamus, æstate juxta Regulam, horam surgendi sic temperamus, ut post vigilias statim incipiente die Laudes celebrentur: hyeme verò exactis vigiliis, factaque mentali oratione, cellas nostras omnes repetimus, sacris studiis vel orationi incumbentes, donec primus lucis fulgor appareat; tunc enim facto signo ad psallendas laudes iterum congregamur. (a) Gregorius Turonensis hujus ritus antiquitatem astruit his verbis. S. Gallus Alvernorum Episcopus jam moriturus, albescente cælo interrogat, quid in Ecclesia psallerent: dixerunt autem circumstantes benedictionem psalli. At ille psalmo quinquagesimo, & benedictione decantata, & alleluatico cum capitello expresso, consummavit officium totum temporis matutini. Porro Matutinum dicitur à Matura, quam Græci Leucotheam, id est albam Deam, nos Auroram vocamus, teste (b) Cicerone, & cum omne officium in Dei laudibus decantandis occupetur, hoc tamen speciali Laudum nomine censetur, non quia incipiat ab Hymno *Te Deum laudamus*, quem Laudum initium qui-

a Greg. Turon. lib. de vitis Patrum. cap. 6. b Cicero l. Tuscul.

dam faciunt secuti (c) Durandum in Rationali; hoc enim falsum est, cum dictus Hymnus ad Nocturnos pertineat: sed quod potissimum laudes sonet divinas, ut notat (d) Hugo, præsertim ob psalmum 148. & duos sequentes, quos laudum in nomine S. (e) Benedictus insignivit. Divus (f) Ambrosius sui temporis studium in matutinis precibus frequentandis declarans, ait: Omni Dominica studeant ad Matutinum venire viri, fœminæ, juvenes, & senes, præter infirmos: unus tantum, aut duo remaneant, qui domum custodiant. II. Diluculo autem oratur, ait (g) Isidorus, ut resurrectio Christi celebretur. Matutina enim luce radiante Dominus & Salvator ab inferis resurrexit, quando cœpit oriri fidelibus lux, quæ moriente Christo occiderat peccatoribus. O pulchra lux, exclamat (h) Cæsarius Arelatensis Episcopus, quæ de candido cœli fastigio promicasti, & inter fluentia sulphurea sedentes in tenebris, & umbra mortis subita claritate vestisti. Dies illa amplius ex sepulchro radiavit, quàm de sole refulsit. Verum enim lumen Christus est. Mystica quædam Paganorum oratio erat, *χαίρει νέμει, χαίρει νέει* *φως* * quam irridens (i) Julius Maternus Firmicus ait: Quid sic miserum hominem per abrupta præcipitas, calamitosa persuasio? Nullum apud te lumen est, nec est aliquis sponsus, qui hoc mereatur audire. Unum lumen est, unus est sponsus Christus. Ipse est qui dixit, *Ego sum lux mundi, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Exurge*, inquit in spiritu sanctus (k) Vates, quasi provocans Dominum, *exurge gloria mea: cui respondetur, Exurgam diluculo*. O felix diluculum, quo Christus resurgens captivitatem nostram sua duxit virtute captivam. Felix diluculum, quo cunctis fidelibus spes futura Resurrectionis effulsit, cum omnes ab hac temporali mor-

c Durand. Ration. lib. 5. cap. 3. n. 30. d Hugo Vict lib. 7. de eccl. off. c. 10. & S. Bened. regul. c. 12. & 13. f Ambros. serm. 34. de tempore. g Isidor. de Eccl. off. lib. 1. cap. 21. h Cæsar. hom. 3. * Salve sponse, salve novum lumen. i Jul. Firmicus lib. de error. prof. religionum, cap. 20. k Psal.

te, quasi à sopore somni, ad perennem gloriam, ad immortalitatis diem evigilabunt. Hac item hora filii Israël sicco vestigio mare rubrum transeuntes baptismatis Sacramentum, & vocationis nostræ gratiam præfigurantur. (1) Iamque advenerat vigilia matutina, & ecce respiciens Dominus super castra Ægyptiorum interfecit exercitum eorum. Cumque extendisset Moyses manum contra mare, reversum est primo diluculo ad priorem locum, fugientibusque Ægyptiis occurrerunt aqua, & involvit eos Dominus in mediis fluctibus. Hac hora diei primitias, quasi holocaustum matutinum olim in lege præceptum, offerimus psallentes Domino, (m) Deus Deus meus, ad te de luce vigilo. Hæc hora, ut canit (n) Hesiodus, τὰν ἔργον ἐφέλλει, omne opus promovet: & ab ea totius diei decursum felici omine auspicamur. Ex ipso enim matutino tempore, dicebat quidam apud (o) Climacum, scio totius diei decursum, qualis in me futurus sit. Idem Essæi, ut Porphyrius apud (p) Eusebium narrat, antequam sol oriretur, nihil dicebant, nihil audiebant profanum, ut ea hora se præpararent ad veræ lucis influxum recipiendum. Hac hora, inquit (q) Chrysostomus, appropians lucis adventus excitat nos, & facit ut reviviscentes, & subtiliores sensibus facti ad solis radios ferventi & juvenili quadam promptitudine consueta opera aggrediamur. Horæ hujus encomia sic (r) Pindarus Christianus exequitur.

Nox, & tenebræ, & nubila,
 Confusa mundi, & turbida,
 Lux intrat, albescit polus,
 Christus venit, discedite.
 Caligo terræ scinditur
 Percussa solis spiculo,
 Rebusque jam color redit.

1 Exod. 14. 24. m Psal. 62. n Hesiod. in Diebus. o Climac. grad. 26. p Euseb. lib. 9. præp. Evang. cap. 1. q Chrys. hom. 11. in Genes. r Prudent. hym. 2. Cethimer.

*Vultu nitentis sideris.
 Hæc hora cunctis utilis,
 Qua quisque quod studet, gerat,
 Miles, togatus, navita,
 Opifex, arator, institor.
 Illum forensis gloria,
 Hunc triste captat classicum,
 Mercator hinc, ac rusticus
 Avara suspirant lucra.
 At nos lucelli, ac fœnoris,
 Fandique prorsus nescii,
 Nec arte fortes bellica,
 Te Christe solum novimus;
 Te mente pura, & simplici,
 Te voce, te cantu pio,
 Rogare curvato genu
 Flendo, & canendo discimus.*

III. Hacigitur hora Deum omnipotentem jure optimo collaudamus, qui nos de tenebris ignorantiaë eductos, clarissima suæ gratiaë & cognitionis luce illustravit. Hac hora, inquam, creaturas omnes ad celebranda Dei præconia, canticis & benedictionibus solemniter invitamus, qua surgente aurora fugantur tenebræ, illustratur aër, rident prata, nitescunt flores, cantillant aves, & ad omnia opera sua cuncti mortales excitantur. Sed juvat hic (s) Guerrici Abbatis auream parænesim transcribere, qua nos hortatur ad vigilandum diluculo, ad Dominum qui fecit nos. Vigilare, inquit, fratres in orationibus intenti, vigilate in actionibus circumspecti: præsertim quia jam manè illius diei indeclinabilis inclaruit, postquam videlicet lux æterna serenior nobis, & gratior ab inferis rediit solemque novum susceptio matutina reparavit. Prorsus hora est jam nos de somno surgere, postquam nox præcessit, dies autem appropinquavit. Vigilare, inquam, ut oria-

Guerric. serm. 3. de resurrect.

tur vobis matutina lux, Christus scilicet, cujus quasi diluculum preparatus est egressus, paratus utique vigilantibus ad se mysterium suæ matutinæ Resurrectionis sæpius innovare. Tunc utique cantabis in júbilo cordis, (t) *Deus Dominus illuxit nobis. Usquequo piger dormis? usquequo dormitas? Paululum dormis, paululum dormitabis, paululum conferes manus ut dormias, & cum te dormiente, te nesciēt Christus de sepulchro surrexerit, & gloria ejus transeunte, nec posteriora ejus videre merueris; tunc sera pœnitentia planges, & dices cum impiis: Ergo erravimus à via veritatis, & justitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Vobis autem, inquit, timentibus nomen meum orietur sol justitiæ: & qui ambulat in justitiis, Regem in decore suo videbunt oculi ejus.* (u) Elias Cretenfis Nazianzeni Scholiastes, Diluculum, ait, vir pius, ac prima lucis tempora divinæ laudis causa assumit, tum ut reliquis diei partibus aptiora, tum ut vitæ suæ primitias Deo dicans, atque consecrans. Omnes justos diluculum observasse sacræ (x) litteræ passim asseverant. Nam justus cor suum tradet ad vigilandum diluculo: ipse Dominus visitat hominem diluculo: adjuvat Ecclesiam vultu suo manè diluculo: & Prophetas suos misisse dicitur manè consurgens. Job justitiæ speculum consurgens diluculo sacrificium pro se, & filiis offerebat: & nos exhortans ad suæ pietatis sectanda vestigia; Tu, inquit, si diluculo consurrexeris ad Deum, & omnipotentem fueris deprecatus, statim evigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum justitiæ tuæ. Sanctus David meditatus est in matutinis arcana Dei, repletus est manè misericordia, manè eandem misericordiam annunciavit, manè oratio ejus prævenit Deum; Manè, inquit, exaudies vocem meam, manè astabo tibi, & videbo. Denique omnes justi in tribulatione sua manè

† Psal. 117. Prov. 6. 9. Sap. 5. 6. Malach. 4. 1. Isai. 33. 15. 17. † Elias in orat. 1. Naz. num. 163. x Eccl. 39. 6. Job. 7. 18. Psalm. 45. Jerem. 7. 26. Job. 1. 5. 1d. 8. 5. Pl. 62. 89. 91. 87. 5. Osee. 6. 1.

consurgunt ad Deum, quia videlicet post quietem nocturnam viribus corporis instauratis, anima vegetior fit, nulloque sibi, vel somni gravamine, aut desiderio præedita, & agere & pati divina facilius potest.

IV. Aurora sic dicta à quibusdam censetur, quod ab igne solis aureo tunc aër aurescat: & nos auro charitatis ea exoriente refulgere debemus, ut timeat nos diabolus, nec in decursu diei ad nos præsumat accedere. Nihil est enim quod tantum ille timeat, quantum charitatis unitatem, ut docet (y) Hugo Victorinus. Nam si distribuimus totum quod habemus propter Deum, hoc diabolus non timet, quia ipse nihil possidet: si jejunamus, hoc ipse non metuit, quia cibum non sumit; si vigilemus, inde non terretur, quia somno non utitur; sed si charitate conjungimur, inde vehementer expavescit, quia hoc tenemus in terra, quod ipse in cælo contempsit servare. Auroram roseam passim vocant Poëtæ, quo epitheto admonemur offerre Deo hac hora sacrificium laudis in odorem suavitatis. Dicebat (z) Apollonius Thyaneus, adveniente aurora cum Diis versandum esse. Sacra matutina apud Ethnicos commemorat Apollonius (a) Rhodius in Argonauticis. Veteres Hetrusci melle litabant Auroræ, nos dulcedini contemplationis hanc horam consecrare debemus. Auroram à Pegaso vehi solitam scripsit (b) Lycophron Enthusiasticus Poëta, quia nimirum surgente aurora mentis volatu ad contemplationem elevamur. Bonum est volare, actionis probæ hoc signum est, ait (c) Astramysychus. Bonus volatus, cum de caducis surgimus ad æterna, de terrenis ad cœlestia, perniciosius alis sublimioris contemplationis cælum ipsum penetrantes. At verò ad hunc volatum nullum tempus matutino magis idoneum. (d) Dominus enim, dicit Isaias,

y Hugo in regul. S. Augustini cap. 1. z Philostrat. vite Apoll. lib. 1. c. 11.
 a Apoll. Rhod. Argonaut. l. 3. v. 913. b Lycophron. in Alexandr. c Astramysych. in Omocriticis v. 3. d Isai. 50. 4.

erigit manè, manè erigit mihi aurem, ut audiam quasi Magistrum. Nævius Poeta apud (e) Gellium, scito, & eleganti vocabulo vocat rubentem Auroram pudoricolorem, qua surgente casto pudore imbuenda nobis est anima, ut placeat sponso, qui maximè virginali verecundia delectatur. Eadem ab (f) Homero divina nuncupatur, quia lucem nobis affert, quæ est symbolum Divinitatis. (g) *Deus enim lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ, & lucem habitat inaccessibilem.* Nihil præterea eorum quæ sub sensu cadunt pulchrius est luce, nihil venustius, nihil purius, nihil jucundius, & amabilius. Optimè (h) Dracontius haud ignobilis Poeta;

*Lux jubar æthereum, lux noctis limes, & umbra,
Lux facies rebus cunctis, & lux clementis,
Lux genitrix, factisque color, lux gratia solis,
Lux decus astrorum, lux aurea cornua luna,
Lux fulgor cæli, lux & primordia mundi,
Lux splendor flammæ, lux magni temporis index,
Lux honor agricolis, requies lux omnibus agris,
Lux opus auctoris primum, candorque pudoris.*

Ideo exoriente luce Deo lucis auctori laudes pangunt filii splendoris, divinæ lucis consortes, Angelos sanctos amulantes, qui (i) *astra matutina* dicuntur, & dederunt lumen in custodiis suis, obediens Domino in tremore, (k) *& luxerunt ei cum jucunditate, qui fecit illos.* Non sic ille Lucifer, qui mane oriebatur omni lapide pretioso exornatus, qui Angelicæ felicitatis splendidissimum mane mox in horribiles tenebras commutavit, sicut scriptum est, (l) *Venit manè, venit nox.* Inter astra matutina creatus, cæterorum sorte non contentus coram illo federe appetiit, ante cujus conspectum stant cum tremore (m) millia millium ministrantium, & decies centena millia assistentium. (n)

e Gellius lib. 19. f Homer. Iliad. l. 16. g 1. Joan. 1. 6. 1. Timoth. 6. 16.
h Dracont. in examet. cap. 1. i Job. 38. 7. k Baruch. 3. 35. l Isai. 21. 12. m Daniel. 7. 10. n Isai. 14. 13.

Ascendam, inquit, & *sedebo*. Propterea dejectus es de gradu tuo, & detracta est ad inferos superbia tua. Cum nec Dei laudibus insisteres, nec Creatori, sed tibi ipsi inani præsumptione luceres, ante lucem surgere voluisti, & illi assimilari qui fabricatus est Auroram & Solem. Quid festinas manè oriri ô Lucifer? Vanus est splendor absque fervore: simulata lux, quæ non ab igne procedit. Quo moliris ascendere? Super altitudinem nubium in latebris Aquilonis, quia videlicet cum frigidus sis, frigidam cupis inhabitare regionem. Exemplum hic habemus, ut quemadmodum fecerunt Angeli boni, ita & nos faciamus: (o) quoniam oportet prævenire, solum ad benedictionem: & manè, ait ille, (p) oratio mea præveniet te. Usurpemus igitur Angelorum officium, ut docet Abbas (q) Claravallensis, quorum fortimur consortium, ut in ore infantium, & lactentium perficiatur laus. Dicamus eis, *Pfallite Deo nostro, pfallite*: atque audiamus eos vicissim respondentes, *Pfallite Regi nostro, pfallite*. Laudem ergo cum cæli cantoribus in commune dicentes, ut potè cives Sanctorum, & domestici Dei pfallamus sapienter.

METRUM IX.

*P*rocul hinc tenebra, & horror,
 Procul sopor, procul nox.
 Clara nitentis astri
 Caligo luce fugit,
 Atrisque jam tenebris
 Tellus soluta ridet.
 Nox victa cessit, ortum
 Solis monent adesse
 Titaniæ volucres.
 Dux Phosphorus nitorum
 Lucis parens diurnæ.

o Sap. 16. 28. p Psalm. 87. q Bernard. serm. 7. in Cantic.!

Inter globos Olympi
 Blandas init choreas.
 Procul ô procul faceſſat
 Tenebroſa turba Averni.
 Procul hinc tenebra, & horror
 Procul ſopor, procul nox.
 Iam læta ſurgit hora,
 Qua dulciore cantu
 Loquax avis canorum
 Modulamen ore promit
 Omniſque per vireta
 Proles amœna veris
 Aſperſa luce vernat.
 Roſeque, liliūmque,
 Venuſtiorque caltha,
 Crocuſque purpuraſcens
 Produunt amoris ignes.
 Procul hinc tenebra, & horror
 Procul ſopor, procul nox.
 Cantemus, atque amemus
 Dum lux ſerena fulget,
 Interque dulciorum
 Fomenta gaudiorum,
 Sopore jam ſoluti
 Vultu Dei fruamur.
 O ſola digna donis
 Cœleſtibus, bonorum
 Amica lux, levamen
 Mœroris, & perennis
 Parens beatitatis,
 O lux decora ſalve.
 Procul hinc tenebra, & horror
 Procul ſopor, procul nox.